

U kondelela hu qisa dakalo

Tshivenda

Maxwell N Mamathuba

U kondolela hu qisa dakalo

Yo nwalwa nga Maxwell N Mamathuba
Mufanyisi Ntibile Zonke

NYELETSHEDZO KHA VHADEDEDZI NA VHABEBI

1. Bugu hei yo lugela vhana vha miṅwaha ya u (bva) thoma **8** u swika **10**.
2. Hei bugu i na maipfi a **2 167**. Kha vha nange maipfi vha ite garaṅa dza u vhala nga mabogisi kana mabambiri a kale.
3. Vha shumise garaṅa idzo u ita uri vhana vha vhalele nṅha.
4. Kha vha shumise founu, kana watshi, kana tshikala-tshifhinga u vhala maipfi ane ṅwana a kona u vhala nga munithi muthihi. Kha vha zwi ṅwale fhasi, vha zwi sedze vhege iṅwe na iṅwe u vhona arali tshivhalo tsha maipfi ane ṅwana a vhala nga munithi tshi tshi khou engedzea.
5. Kha vha humbele ṅwana a vhalele nṅha tshipida, vha mu vhudzise uri a ṅlutshedze mafhungo a re kha tshipida itsho.
6. Kha vha shumise zwi re kha mafhungo u vhudzisa zwi no khou bvelela kha bugu iyo.

Vhutshilo u dzula Shakadza na khotsi awe Vho-Badzhi, mme awe Vho-Masindi na makhulutshinna Vho-Ndaṭeni.

Hafha muḍini hu vhonele hu na zwifhaṭo zwivhili; ngeno tshitentsi tshi na luhura lwa ḍaraṭa na matanda.

Hu na nḍu ine mutheo wayo wa sumbedza kamara ṭhanu; fhedzi ho fhaṭiwa mbili dza dovha dza fulelwa.

Vho-Badzhi vho thoma u fhaṭa nḍu hei zwiḷa vha tshi kha ḍi shuma vhengeleni ḷa ha Mutshipisi.

Tshifhato tsha vhuvhili ndi tshitunga; hafha ndi hune mme awe vha bikelahone.

Tshiñwe tshifhinga, vhatu vhothe vho vha vha tshi dovha vha lela henefho tshitungani.

Vhutshilo, nga hetshi tshifhinga tshine haya mafhungo ra khou a thoma ngatsho, o vha e na miñwaha ya fumi mbili.

O vha e mutukana wa u luga, ane a funa muṭa wa hawe na mirado yawo yothe.

O vha a tshi zwi vhona uri hu na zwinzhi zwine miñwe miṭa ya vha nazwo ngeno ha hawe zwi siho.

Vhatukana vhanzhi vha thanga dzawe vho vha vhe na dzibaisigiri, fhedzi ene a si na.

O ri u humbela khotsiawe uri vha mu rengle- vho baisigiri vha ri vha do mu rengela vha tshi vha na tshelede, ene a fushea nga zwenezwo.

Khotsi awe na Makhulu wawe o vha a tshi vha thonifha na u vha hulisa nga mbilu yawe yothe.

Vho-Badzhi vho swika he vha fhelelwa nga mushumo ngei vhengeleni la Mutshipisi.

Vho ri u vhona zwo ralo vha si sokou dzula, vha vusuludza zwa u dishuma nga vhone vhaṅe.

Vho thoma mushumo wa u vhaḁa zwithu zwo fhambanaho heneḁho hayani.

Vho vha vha tshi vhaḁa zwithu zwi no nga zwidulo, ṁafula, mpfo, pheṁho, thonga na zwine muthu a tou nanga.

Tshiñwe tshifhinga na Vhutshilo o vha a tshi thusa musi o no vhuya tshikoloni nga masiari.

Nga mafhelo a vhege ndi hone he a vha a tshi ita na u rumiwa u rengisa kana u isa zwithu zwo vhadwaho kha vho itaho dzioda.

Maduvha na miñwedzi zwi tshi khou di ya phanda, Vho-Badzhi vha limuwa uri masheleni ha tsha dzhena u fana na mathomoni.

Thundu ye vha vhadwa yo vha i sa khou rengiwa nga vhunzhi u fana na mathomoni.

Mpfo na phetho ndi zwone zwe zwa vha zwi tshi rengiwa nyana.

Vho thoma u vhilaela nga maanda, zwa fhedza zwi tshi vha diselamutsiko.

Hezwi zwo disa tshanduko kha kutshilele kwavho, vha thoma u vha na mbiti na vuhali.

Vho vha vha tshi vho sokou dzula nga u semana na muñwe na muñwe hafha hayani.

Vhutshilo o vha a tshi dzhena tshikolo henefho phuraimari i re tsini na hayani hawe.

Mme awe vho dzulela u mu tšutšwedza uri a futelele tshikolo ngauri pfunzo ndi yone i no do mu bvisa vhusiwanani.

Na ngoho Vhutshilo a pfesesa zwe mme awe vha mu vhudza, a di-ita khonani na bugu.

O vha a sa vhali dza tshikolo fhedzi, a tshi vhala bugu inwe na inwe ine a iwana.

Gurannḁa kana dzidzhenala na dzone o vha a tshi dzi vhala.

Hezwi zwo ita uri a vhe na nḁivho yo ṁandavhuwaho u fhira vhana vha thanga dzawe.

Vhutshilo o vha a tshi hadzima bugu laiburari ya tshikolo nga murahu ha vhege mbili.

O vha a tshi vhala na bugu dza Luisimane; zwa ita uri nḁivho yawe ya luambo i aluwe.

Kha bugu dza zwa tshikolo o vha a tshi vhala a fhirisa na afho he vhadededzi vha funza u guma hone.

Zwo ita uri a khodiwe nga vhadededzi vhanzhi nge a vha a tshi khokona.

Hu tshi ṁwaliwa mulingo o vha a tshi anzela u wana maraga nnzhi vhukuma.

Mme awe vha tshi ya u dzhia ripoto vho vha vha tshi vhuya vhotakala.

Yunifomo ya Vhutshilo yo vha yo no tou haluluwa nga u kuvhiwa vhege iṁwe na iṁwe.

Na hone yo vha i na zwihaswa he mme awe vha tou runga musi i tshikheruwa.

Liñwe ðuvha o ri o ya u kuvha mulamboni, a thuswa nga vhañwe vhafumakadzi.

Vho vhona a tshi khou kuvha a si na tshisibe, a tshi tou vha nalupepelele.

Vha mu shululela tshisibe tsha vhukhopfu tshinzhi, vha ri tshiñwe u ðo shumisa liñwe ðuvha.

Vhutshilo a tumba a losha a livhuwa thuso ya avho vhafumakadzi.

Hafhu na zwienda zwa u ambara a tshi ya tshikoloni o vha a si na.

Zwe a t̄ahaledzwa nga muzwala wawe zwo vha zwi sa tendelwitshikoloni.

O thuswa nga vha National Education Collaboration Trust (NECT) na vha Woolworths.

Havha vhathu vho lambedza vhana vha tshikolo tsha hawe zwienda zwa tshikolo.

D̄uvha l̄a hone ho vha na vhuṭambo vhuhulu afho tshikoloni.

Vhutshilo na vhañwe vhana vho khethiwaho vho phakhelwa zwienda na bege dza u hwala bugu.

Tshiñwe tshifhinga o vha a tshi ya tshikoloni na ndala, o bva a so ngo l̄a tshithu.

Mashudu afho tshikoloni ho vha hu tshi phakhiwa zwiliwa nga tshifhinga tsha u awela.

Vhutshilo na vhañwe vha shayaho vho vha vha tshi dovha vha ñewa zwo salaho.

Vho vha vha tshi ùwa nazwo mahayani uri vha ðo lalela zwone.

Tshikolo tshi tshi vala vho vha vha tshi phakhelwa mugayo, ñawa, na zwiñwe zwi sa sini.

Hezwi zwo ita uri vha si tambule nga ndala musii tshikolo tsho vala.

Musi e kha Gireidi ya vhusumbe, khotsi awe vho ita ndugiselo dza uri a yo dzhena Sekondari ya Mulilo.

Vho ya vha dzhia dzifomo dza khumbelo ya u tangedzwa kha Gireidi ya vhumalo.

O phasa Gireidi ya vhusumbe nga ndila i takadzaho nga maanda nahone a tangedzwa.

Nga nda ha zwienda, yunifomo ya sekondari yo vha i sa fani na ya phuraimari.

Vho tuwa nae vhengeleni vha mu rengela vhurukhu na hembe nthihi fhedzi.

Vho kundelwa u mu rengela tsekisuthu nge tshede ya vha i sa tsha swika.

Nangoho Vhutshilo o mbo di t̄anganedzwa Sekondari ya Mulilo a ya a dzhena hone.

Yunifomo yo vha i tshi ambariwa nga Musumbuluwo, L̄avhuvhili na L̄avhuṅa.

L̄avhuraru ho vha hu tshi ambariwa t̄irekisuthu, ngauri ho vha hu tshi itwa mitambo.

Nga L̄avhuṅanu, muthu o vha a tshi tendelwa u ambara zwine a funa, tenda a badela rannda t̄hanu.

Vhutshilo o vha a tshi dzulela u phanishelwa u sa ambara ṭirekisuthu nga Ḷavhuraru.

Nga Ḷavhuṭanu o vha a sa ambari zwawe ngauri o vha si na zwiambaro zwavhuḍi na tshelede o vha a si na.

Tshifhinga tshi tshi ya, Vhutshilo a pfa uri zwa hafha tshikoloni zwi khou lemela lu sa kondelelei.

O vha a tshi dzulela u ambara yunifomo nthihi vhege yoṭhe.

Zwo ṅaṅa nge liṅwe ḍuvha nga Ḷavhuraru, vhurukhu ha thathamwa nga murahu.

Hezwi zwo ita uri vhaṅwe vhatukana vha mu see ngeno vhaṅwe vha tshi khou mu nyefula.

A tshi vhona zwo ralo a bvisa hemmbe ya nembelela uri a ḍithivhedze nga murahu.

Izwo zwo mu luṭanya na vhadededzi ngauri zwo vha zwi sa tendelwi afho tshikoloni tsha Mulilo.

Nga mathabama a  alutshedza vhabebi
vhawe uri u khou vhona zwa tshikolo zwi tshi
khou konča.

A vha vhudza uri u khou humbula uri a
litshe u dzhena tshikolo, ngauri zwi khou mu
shengedza.

Khotsi awe vha mu humbela uri a vha
sumbedze bugu dzawe dza u  walela
vha vhone.

Vha tshi sedza vha vhona o wana maraga nnzhi kha ndowedzo dza kilasini, tshuñwahaya na mulingo.

Vha ri; “Nwananga, u khou shuma zwavhuḍi kha thero dzau dzoṭhe hafha fhethu. Hezwi ndi zwone zwa ndeme kha zwithu zwoṭhe zwa tshikolo, zwiñwe zwoṭhe zwi a fhela.”

Mme awe nga fhaḷa vha ri, “U kondelela hu ḍisa zwivhuya, nwananga. Pfunzo ndi yone i no vhoḥholola muthu ya mu bvisa kha vhushai hawe hoṭhe.”

Vhutshilo a ri, “Ndi khou zwi pfa hezwo, fhedzi ndi khou shengela hangei tshikoloni.

Kha vha litshe, ndi dzule ṅaṅwaha fhedzi, ri kuvhanganye tshelede, ndi ḍo vhuyelela ṅwakani. Ndi ḍo vusuludza ngade nda rengisa miroho, nda thusa na Baba kha zwa u vhaḍa.”

“Nwananga, mme au vha ḍo sala vha khou runga vhurukhu, nṅe ndi khou ya u amba na ṭhoḥo ya tshikolo zwino ḷi saathukovhela.”

Vho-Badzhi vho mbo ɗi takuwa na zwenezwo vha livha ha ɗhoho ya tshikolo, Vho-Mugwedɗi.

Muɗini wa hone hu na nɗu dzo bebanaho, luhura ndi luvhondo lwo fhaɗwaho nga matombo.

Vho-Badzhi vho ri u swika vha ima getheni vha ri “Ndaa! he ndaa muɗini!”

Vha tshi tou ralo gethe ɗa hone ɗa mbo ɗi vulea nga ɗoɗhe ɗi so ngo farwa nga muthu.

Fhedzi vhaɗe vha muɗi vho mbo ɗi bvelela vha ɗa u vha ɗanganedza.

“Ndo vha ndi tshi vho ofha ndi tshi vhona gethe li tshi vulea ndi sa vhoni muthu tsini. Nda ri arali hu na mmbwa namusi ndi do tou vha nama yadzo,” Ndi Vho-Badzhi vha no ralo.

“Ndo vha ndi tshi kha di tou dzhenisa golo garatshini, nahone fhanu a hu na mmbwa.”

“Ndi Vho-Badzhi? Namusi i do tou na na tshifhango, vho no vhuya vha kanda fhanu?”

Vho-Badzhi vha ri: “Ndi zwa vhukuma, a thiathu u da u bva tshe nda vha itela dziraka garatshini.”

Vho no swielelwa, Vho-Badzhi vha anetshela vhuleme havho ha u dzhenisa Vhutshilo tshikolo.

“Zwino mutukana u vho ri ndi khwine a tshi litsha tshikolo ri thome u toda tshede.”

A tou litsha tshikolo nne ndi nga si vhe na mulalo ngauri u a kona, nahone shango li do ri mini?”

Vho-Mugwedi vha ri: “Ndi do vha thusa, fhedzi ene u fanela u da a shuma tshikolo tshi tshi bva. Vha mu vhudze uri matshelo nga matsheloni a de ofisini tshi saathu dzhena, ndi ambe nae.”

Vho-Badzhi vha tshi tuwa afho vho vha vho takala nga maanda, vha tshi nga vha sa fhufha.

Vha tshi swika hayani vha ɽalutshedza mufumakadzi na ɽwana zwe vha tshimbilisa zwone.

“Na zwino vha ri matshelo u ɽavhanye u swika tshikoloni na hone u swikele ofisini yavho.”

A tshi swika ofisini vha mu laedza mushumo, vha fulufhedzisa u mu rengela yunifomo na ɽirekesuthu.

U bva ɽeneɽo ɽuvha Vhutshilo o mbo ɽi thoma u shuma ha ɽthoho yatshikolo.

ɽuvha ɽiɽwe na ɽiɽwe o vha a tshi swika a ɽnewa zwiliwa, a shuma, a kona u ya hayani.

Nga Mugivhela o vha a tshi ɽavhanya u tshaisa, nga Swondaha o vha a sa shumu.

Vho-Mugwedi vho mu rengela yunifomo yo fhelelaho na zwiɽwe zwienda. ɽwaha u tshi fhela o phasa Gireidi ya vhumalo zwavhuɽi.

Na ɽwaha u tevhelaho Vhutshilo o ɽi shuma heneɽho, a phasa Gireidi ya vhuɽahe zwavhuɽi.

Vho-Mugwedi vho vha vhe na vhana vhavhili,
muñwe a tshi pfi Pfunzo muñwe a tshi
pfi Glory.

Pfunzo o vha e muhulwane, Glory e thanga
na Vhutshilo, nahone vhe kha Gireidi nthihi.

Pfunzo na Glory vho vha vha tshi dzhena
sekondari ya Tondani.

Vho vha vha tshi tuwa nga thekisi ngauri
tshikolo itsho tsho vha tshikule.

Nga Mugivhela Vhutshilo o vha a tshi ita a tshi thusa Glory u ñwala tshuñwahaya.

Naho Pfunzo o vha e kha Gireidi ya n̄tha, o khoḁa nḁivho ya Vhutshilo ya Mbalo na Saintsī.

Glory na Vhutshilo vho phasela kha Gireidi ya vhufumi thihi vhoṯhe uyo ñwaha.

Musi vhe kha Gireidi ya vhufumi mbili, Vhutshilo o vha a tshi vho tou nga ñwana wa heneḁho.

O vha a tshi lindela Glory a tshi vhuya a mu thusa u ñwala tshuñwahaya.

Naho o vha a sa shumi nga Swondaha, o vha a tshi ḁa vha vhalavhoṯhe.

Mulingo wa Gireidi ya vhufumi mbili Vhutshilo o u phasa nga ḁaledzi kha Saintsī, Mbalo na Luisimane.

Khamphani dzo vha dzi tshi tou lwedzana uri dzi mu fhe bazari ya mahala ya u ya yunivesithi.

Vhutshilo o nanga bazari ya inwe khamphani khulwane a ya u gudela vhuinzhiniere Cape Town.

Khamphani yo mu badelela pfunzo, vhudzulo, dzibugu, zwiliwa, vhuendi na zwishumiswa zwothe.

Khamphani yo mu rengela thikithi a namela fulaimatshini lwa u thoma vhutshiloni hawe.

Nga nwedzi wa Fulwi o rumela khotsi awe tshelede a ri vha fhedzise u fhaṭa nḽu.

O vha tšalutshedza uri ndi tšhelede ye a
vhulunga kha mali ya tshikwamani ine a
n̄ewa nga khamphani.

Hayani ho vha hu sa tsha tšahela tshithu
ngauri o vha a tshi dzulela u vha rumela
tšhelede.

Nga n̄waha wa vhuṅa o vuledza pfunzo
dzawe dza Univesithi. Vhabebi vhawe vho
n̄amedzwa fulaimatshini vha ya u fhululedza
n̄wana wavho a tshi ambara.

Ene o mbo ḡi wana na mushumo henengei
kha vundu ḡa Kapa Vhukovhela. Nga murahu
o ḡo sudzuluselwa kha davhi ḡa khamphani ḡi
re vunduni ḡa Gauteng.

Musi o vhuya nga maḡuvha a u awela, o ya
ha Vho- Mugweḡi a vha livhuwa thuso yavho.

Khotsi awe o vha fhaḡela ha u vhaḡela hone
havhuḡi a vha rengela zwishumiswa zwa
muḡagasi.

U kondelela nangoho hu ḡisadakalo!

U DZHIELA NṰHA

Yo ṅwalwa nga
Maxwell N Mamathuba

Mufanisi
Ntibile Zonke

Mudzudzanyi 1
Pandelani Claudine Rambau

Mudzudzanyi 2
Mukondeleli Constance Nṱembahe

Mudzudzanyi 3
Ndivhuwo Mulaudzi

Muoli
PixelPing Design

ISBN 978-1-920702-37-3

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

